

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 58/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

БЕОГРАДСКИ СЕНТАР
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

дел. бр. 27281 датум: 22.09.2014

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНАТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Полицијској управи у Новом Пазару

Београд, септембар 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Полицијска управа у Новом Пазару, Полицијска станица Тутин и Полицијска станица Сјеница
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдским центром за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	3. - 5. септембра 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем.
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској управи у Новом Пазару и полицијским станицама у њеном саставу остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ИРЕГУЛАРНИМ МИГРАНТИМА И ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У ПУ НОВИ ПАЗАР

Лишавање слободе и идентификација ирегуларних миграната и тражиоца азила

У препоруци НПМ бр. 75-6/14 у погледу утврђивања идентитета странаца наведено је следеће: *„Странца затеченог на територији Републике Србије без исправа подобних за доказивање идентитета, странаца који је незаконито ушао на територију Републике Србије, као и сваког другог странаца који нема доказ да на територији Републике Србије борави законито, полицијски службеници спровеиће до најближе полицијске станице, где ће одмах приступити провери, односно утврђивању његовог идентитета претрести га ради проналажења личних исправа и докумената, као и обавити проверу и уношење података у прописане евиденције.“*

Уобичајено поступање полицијских службеника ПУ Нови Пазар и ПС у њеном саставу подразумева да ће се затечени странац који незаконито борави на територији РС лишити слободе и спровести у најближу ПС ради утврђивања његовог идентитета. Идентитет се утврђује тако што се странац, без обзира да ли је нерегуларни мигрант или тражилац азила, фотографише и дактилоскопира. Добијени подаци се потом уноси у посебну електронску евиденцију „Афис“, која се води у Одсеку криминалистичке полиције. Што се тиче осталих личних података (име, презиме, датум рођења и слично), уколико странац поседује путну исправу или неки други документ погодан за утврђивање његовог идентитета (лична карта земље порекла, лична карта за тражиоце азила из неке друге земље, потврда о израженој намери за тражење азила издата у другој земљи и слично) подаци из тих исправа се узимају као веродостојни и уносе се у електронску евиденцију. Уколико странац не поседује путну исправу или било који други документ на основу кога би се могао утврдити његов идентитет, странац, најчешће на енглеском језику, сам наводи своје личне податке (чија се веродостојност не може проверити) који се такође уносе у „Афис“. Тако добијен подаци се касније користе за састављање потврде о израженој намери да се тражи азил или захтева за покретање прекршајног поступка или решења којим се странцу налаже да се због незаконитог боравка удаљи са територије РС.

Оно што је НПМ уочио као недостатак, а што се не може довести у везу са радом ПУ Нови Пазар и ПС у њеном саставу јесте чињеница да ПС Тутин и ПС Сјеница немају техничких могућности да користе електронску евиденцију „Афис“, нити да у исту уносе податке добијене дактилоскопирањем и фотографисањем. У наведеним станицама отисци прстију странаца узимају се ручно, па се потом шаљу у ПУ Нови Пазар где се уносе у централну евиденцију. Према речима представника Одсека за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима у плану је набавка опреме која ће омогућити ПС Тутини и ПС Сјеница да имају приступ и могућност уношења података у „Афис“. На тај начин ће и у ПС Сјеница и у ПС Тутин моћи да се утврди да ли је странац који се нпр. појавио у полицијској станици са намером да тражи азил већ идентификован у неком другом делу Србије. Представник Одсека за странце у ПУ Нови Пазар истакао је у разговору са НПМ тимом да се неколико пута догодило да је, захваљујући „Афис“ програму, откривено да је једно исто лице евидентирано у различитим деловима Србије. На пример, дешавало се да након провере у систему „Афис“ лице које је дошло да изрази намеру за азил у ПУ Нови Пазар, већ било дактилоскопирано и фотографисано у ПУ Суботица.

НПМ тим је увидом у евиденцију дошао до податка да је у првој половини 2014. године у ПУ Нови Пазар 665 лица дактилоскопирано и фотографисано. До тренутка посете у седишту ПУ Нови Пазар дактилоскопирано и фотографисано је 103 лица, у ПС Тутин 644⁴, а у ПС Сјеница 196. Тим НПМ имао је прилику да изврши увиду и у депешу коју су све ПУ добиле од МУП 09.07.2013. године и у којој стоји да су све ПУ дужне да врше дактилоскопију и фотографисање странаца.

⁴ 624 лица је изразило намеру за тражење азила, док је против 20 лица поднет захтев за покретање прекршајног поступка.

У ПУ Нови Пазар и ПС у њеном саставу уредно се води „Евиденцију о мерама предузетим према странцима“, као и евиденција о издатим потврдама о израженим намерама за тражење азил у РС.

Поступање по утврђивању идентитета

Пошто се утврди идентитет странца, најчешће се приступа састављању потврде о израженој намери да се тражи азил. У току 2014. године, према увиду у евиденцију о мерама предузетим према странцима, поднет је мали број захтева за покретање прекршајног поступка. У току 2014. године ПС Тутин је поднела свега 20 захтева за покретање прекршајног поступка, док је ПУ Нови Пазар поднела 3 захтева, од којих је један резултирао затворском казном, а остали новчаним казнама. Овај податак поткрепљује и чињеница је само један прекршајно кажњени странац боравио у ОЗ Нови Пазару у 2014. години. Према речима представника Одсека за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима, од када су отворени Привремени центри за азил у Тутину и Сјеници знатно је порастао број странаца који траже азил на територији ПУ Нови Пазар, док је уједно број људи против којих се подносе захтеви за покретање прекршајног поступка због повреде одредаба Закона о странцима и Закона о заштити државне границе драстично опао.

Издавање потврде о израженој намери за тражење азила

У ПУ Нови Пазар у првих 6 месеци 2014. године издато је 758 потврда. У ПС Тутин је до дана посете НПМ тима издато 624 потврде, док је у истом периоду ПС Сјеница издала 196 потврде о израженој намери.⁵

Оно што је карактеристично за ПУ Нови Пазар јесте чињеница да готово сви странци који незаконито бораве на територији која потпада под њену надлежност одлазе прво у центре за азил, па тек онда, пошто их управа неког од центара за азил поучи, одлазе у најближу полицијску станицу како би им се издала потврда.

Оно што је НПМ тим уочио као недостатак јесте чињеница да ПС Сјеница није у могућности да дневно изда више од 15 до 20 потврда о израженим намерама за тражење азила, нити је у могућности да то чини током викенда или после радног времена. Лице које је у ПС Сјеница задужено за послове са странцима не може да постигне, у ситуацијама када се у полицијској станци појави више десетина тражилаца азила, да изда исто толико потврда. Тако се дешава да у Центар за азил у Сјеници буду примана лица којима није издата потврда о израженој намери.

Остале мере које се предузимају према странцима

Што се тиче осталих мера које се предузимају према странцима, у 2014. години није било упућивања у Прихватилиште за странце, док је ПУ Нови Пазар само у три случаја донела решење којим се странцу налаже да се због незаконитог боравка удаљи у одређеном року са територије РС. У једном од та три случаја радило се о странцу који је издржао казну затвора због незаконитог преласка државне границе и који је након што је издржао казну преузет од стране ПУ Нови Пазар како би му се уручило решење којим се налаже да се у одређеном року удаљи са територије РС због незаконитог боравка.

У 2012. години 5 страних држављана је враћено у Републику Црну Гору. Наиме, представници ПУ Нови Пазар затекли су 5 странаца који су незаконито ушли у Србију из правца Црне Горе. Након што су лишени слободе, странци су изразили намеру да траже азил у Србији. Међутим, како су након прегледа код њих пронађене потврде о израженој намери за тражење азила у Црној Гори, припадници Одсека за странце, сузбијање

⁵ У току 2013. године ПС Сјеница је издала свега 13 потврда о израженој намери да се тражи азил што јасно указује на чињеницу да је од отварања Центара за азил у Тутину и Сјеници број тражиоца азила драстично порастао.

илегалних миграција и трговине људима обавестили су Управу граничне полиције (УГП) како би добили инструкције о даљем поступању према тим лицима. Тим лицима није омогућен приступ поступку азила, већ су, по инструкцијама УГП (Одсека за азил) она враћени у Црну Гору.

**ДОДАТАК: ПОПУЊЕНИ УПИТНИК ОД СТРАНЕ ОДСЕКА ЗА СТРАНЦЕ,
СУЗБИЈАЊЕ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА И ТРГОВИНЕ ЉУДИМА**

**ПОСТУПАЊЕ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА
ПРЕМА СТРАНЦИМА - НЕРЕГУЛАРНИМ МИГРАНТИМА / ТРАЖИОЦИМА
АЗИЛА
ЗАТЕЧЕНИМ НА ТЕРИТОРИЈИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Полицијска управа (ПУ)	НОВИ ПАЗАР
------------------------	------------

подаци за период 1. ЈАНУАР - 30. ЈУН 2014. године

1.	Колико странаца су полицијски службеници ПУ ⁶ затекли без исправа подобних за доказивање идентитета ⁷ , странаца за које је постојао основ сумње да су на територију Републике Србије (РС) ушли незаконито ⁸ , као и других странаца који нису имали доказ да на територији РС бораве законито ⁹ (затечени странац)?	768
2.	Колико је затечених странаца доведено у ПУ/полицијске станице?	33
3.	За колико је затечених странаца који су доведени у ПУ/полицијске станице одређено полицијско задржавање?	Није било таквих лица
4.	Да ли се у ПУ воде посебне књиге у виду евиденција о затеченим странцима, са назнакама која полицијска овлашћења су према њима примењена, односно које радње су спроведене?	Постоји књига довођења коју води ДСлужба

5.	Колико је обављено претреса затечених странаца?	771
6.	Где (на месту затицања или у полицијској станици), у ком циљу, и ког пола је лице које затечене странце претреса	Преглед се врши на месту затицања а по потреби и претрес. Детаљан претрес се врши у просторијама ПУ/ПС. Претрес увек раде лица истог пола а у циљу проналаска личних докумената за утврђивање

⁶ обједињени подаци за целу Полицијску управу, укључујући све полицијске станице и друге организационе јединице које су под њеном непосредном надлежношћу

⁷ путна исправа, лична карта за странца, посебна лична карта или друга јавна исправа која садржи фотографију.

⁸ ван места или времена одређеног за прелазак државне границе; избегавањем граничне контроле; употребом туђе, неважеће, односно лажне путне или друге исправе; давањем неистинитих података граничној полицији; за време трајања заштитне мере удаљења странаца са територије Републике Србије, мере безбедности протеривања странаца из земље или мере отказа боравка.

⁹ боравак без визе, одобрења боравка или другог законског основа.

	/прегледа; да ли се претресају /прегледају њихове личне ствари и средства?	идентитета, и документа за издавање потврде, (лица са намером за азил), предмета прекршаја и к.д.
7.	Колико је било случајева ангажовања преводиоца за језик који је разумљив затеченим странцима?	7-8 пута за арапски а у ПС Тутин у свим приликама лице из Центра за азил-преводиоца
8.	За које језике су ангажовани преводиоци?	Арапски и Енглески

9.	За колико странаца је пружена правна помоћ?	6
10.	Ко и на који начин странцима пружа правну помоћ, у чему се она састоји; како се решава проблем језика који је странцу разумљив?	Помоћ је углавном у ангажовању преводиоца, правну помоћ добијају и од пол. службеника у циљу појашњења поступка при израженој намери за азил. Проблем са језиком решавамо на тај начин што ангажујемо лица која су код нас на ПБ или лица која су на сталном настајењу а потичу из истих држава и познају језик. Преводици више неће да дођу јер не могу да наплате своје услуге. Од отварања привремених центара за азил у Сјеници и Тутину преводиоци који тамо раде.
11.	Да ли постоје било каква писана обавештења, брошуре и сл. којима се обавештавају правима и обавезама током боравка у РС; ако постоје – у ком облику, о којим правима и на којим језицима?	Постоји само „летак“ на три језика (арапски, француски и енглески) који лица сама попуњавају а односи се на основне податке о лицу (име презиме, датум и земља рођења, рута кретања, датум и место уласка у Р. Србију итд). Брошуре о правима и обавезама таквих лица немамо.

12.	Колико затечених странаца је прегледано од стране лекара?	5 лица која су затражила лекарску помоћ приликом њиховог затицања. Приликом пријема у центар, сва лица се прегледају.
13.	Како се поступа према затеченим странцима за које постоји сумња да су болесни, каква је сарадња са здравственим установама?	У таквим случајевима лица одвозимо у МЦ Нови Пазар (Сјеница – Тутин) где се истима указује неопходна лекарска помоћ и сарадња је до сада више него добра.
14.	Да ли је било случајева да је лекарским прегледима утврђено да су затечени странци оболели од заразних болести и од којих?	Био је један случај. Реч је о „шуги“ Углавном се радило о повредама здобијеним у путу (падови-уганућа, посекотине, одеротине и сл.).

15.	Колико затечених странаца је било млађе од 18 година (деца)?	27
16.	Како се поступа према затеченим странцима који су деца, да ли се прави разлика да ли је дете само или је у пратњи родитеља?	Обавештавамо Центар за социјални рад и ангажује се соц. радник за рад са малолетним лицима. Они углавном ступају у контакт са соц. радницима у Сјеници и Тутину где су тренутно центри за азил, ради даљег поступања из своје надлежности. Нисмо имали малолетних лица без пратње родитеља.
17.	Да ли се обавештава/позива орган старатељства када је затечени странац дете, а ради учешћа у поступку и пружања подршке детету?	ДА, увек
18.	Каква је сарадња са органом старатељства, да ли се одазива на позиве и које радње предузима?	Одазивали су се на сваки позив уколико је била потреба да се неко из ЦЗСР ангажује. Сарања је добра.
19.	За колико затечених странаца је провераван / утврђиван идентитет?	736
20.	Колико затечених странаца није имало исправе подобне за доказивање њиховог идентитета?	755
21.	Колико затечених странаца је у поступку утврђивања њиховог идентитета фотографисано и дактилоскопирано (узети отисци отисци прстију)?	665
22.	Да ли се води посебна књига - евиденција о обављеним проверама / утврђивању идентитета затечених странаца?	ДА

23.	Према колико затечених странаца су поднети захтеви за покретање прекршајног поступка?	Према лицима која су изразила намеру за азил није било покретања прекр. Поступка
24.	Због којих прекршаја се према затеченим странцима најчешће подносе захтеви за покретање прекршајног поступка?	Чл.65 Закона о заш. Држ. Границе и по ЈРМ
25.	Да ли и која полицијска овлашћења, односно радње спроводи ПУ према затеченим странцима по њиховом отпусту из затвора након издржане казне за учињени прекршај?	Доношење решења о отказу боравка са одређеним роком.

26.	Коликом броју странаца је изречена мера удаљења	Према лицима са намером за азил НЕ а других је било
27.	Које активности је ПУ предузимала ради принудног удаљења странаца који на територији РС бораве на законито?	Није било таквих активности
28.	Колико затечених странаца је спроведено у Прихватилиште за странце?	Није било

29.	Да ли су полицијски службеници прошли кроз обуке у погледу избегличког права, права странаца, права азила; које и када; да ли се уочавају потребе у том погледу; да ли недостају јасније инструкције у раду?	Не, Инструкције су неопходне а посебно везано за питање под бр. 27.
30.	Колико странаца је полицијским службеницима ПУ изјавило да имају намеру да траже азил у РС (у складу са ст.1. чл.22. Закона о азилу)?	764
31.	Како се поступа према странцима који изјаве да имају намеру да траже азил - да ли се они одмах евидентирају уз издавање потврде да су изразили намеру да траже азил (сходно ст.2. чл.22. Закона о азилу) или се само усмено упућују да оду у неки од центара за азил?	Одмах се евидентирају, крим технички обрађују и издају се потврде и упућују у неки од Центара за азил. Није било случајева да се усмено, без потврде упућују било где.
32.	Колики је број странаца којима су у поступку евидентирања издате потврде о израженој намери да траже азил (у складу са ст.1. и 2. чл.23. Закона о азилу)?	758
33.	Колико је странаца који су изјавили да изражавају намеру да траже азил, у поступку њиховог евидентирања претресено ради проналажења њихових личних исправа и докумената (у складу са ст.4. чл.23. Закона о азилу)?	758
34.	Колики је број странаца којима су издате потврде о израженој намери да траже азил у РС, а у поступку њиховог евидентирања нису код себе имали исправе подобне за доказивање њиховог идентитета, већ су у потврду унети само подаци које је станац дао о себи (у складу са ст.2. чл.23. Закона о азилу)?	755

35.	Да ли се уноси фотографија странца у потврду о израженој намери да ће тражити азил у РС, у ситуацији када у поступку евидентирања његови личних подаци нису утврђени на основу расположивих исправа подобних за доказивање идентитета, већ су у потврду унети само подаци које је станац дао о себи?	Не уносимо фотографију јер немамо технику за тако нешто.
36.	Колико је странаца којима су издате потврде да су изразили намеру да траже азил, а који у поступку њиховог евидентирања нису имали исправе подобне за утврђивање њиховог идентитета, спроведено у неки од центара за азил (у складу са ст.3. чл.22. у вези чл.51. Закона о азилу)?	Није било таквих лица јер немамо горива за тако нешто (7.500дин. месечно). У ПС није било потребе за тим јер су центри близу.
37.	Да ли се у ПУ воде посебне књиге - евиденције издатих потврда о израженој намери странаца да траже азил?	Не, заводе се у књизи мера прама страним држављанима. А постоји интерна евиденција о издатим потврдама.

Упитник попунио:

Име и презиме	Горан Росић
Контакт телефон	064-892-0690
E-mail адреса	Интранет адреса: rokiostr@mup